

4. Глухова Н.В. Метафорическая объективация концепта «ДЕМОКРАТИЯ» в немецком актуальном политическом дискурсе *Language, Communication and Social Environment* Язык, коммуникация и социальная среда. Выпуск 6. Воронеж: ВГУ, 2008
5. Гусев С.С. Наука и метафора. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1984.
6. Жоль К.К. Мысль. Слово. Метафора. Проблемы семантики в философском освещении. – Киев: Наукова думка, 1984.
7. Кашкин В.Б., Шаталов Д.Г. Метафора как средство активного познания *Language, Communication and Social Environment* Язык, коммуникация и социальная среда. Выпуск 4. Воронеж: ВГУ, 2006
8. Лабащук М. Слово в науке и искусстве: научное и художественное осмысление феноменов вербального мышления. – Тернопіль: Підручники и посібники, 1999. – 272 с.
9. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем. – (<http://www.philology.ru/Linguistics/lakoff-johnson-90.htm>).
10. Лосев А.Ф. 2004 – Введение в общую теорию языковых моделей / Под ред. И.А. Василенко. Изд. 2-е, стереотипное. – М.: Едиториал УРСС, 2004.– 296 с. (История лингвофилософской мысли).
11. Лосев А.Ф. Миф. Число. Сущность. – М.: Мысль, 1994. – 919 с.
12. Налимов В.В. Вероятностная модель языка. – М.: Наука, 1979. – 304 с.
13. Налимов В.В., Дрогалина Ж.А. Реальность нереального. Вероятностная модель бессознательного. – М.: Мир Идей, 1995. – 432 с.
14. St.Ullmann. *Semantik. Eine Einführung in die Bedeutungslehre.*- Frankfurt am Main: S.Fischer Verlag, 1973.
15. Чудинов А.П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации: монография. – Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. пед. ун-та, 2003. – 248 с.
16. Чудинов А.П. Политическая лингвистика [Текст]: учеб. пособие / А.П. Чудинов. – М.: Флинта, 2006 – 256 с.

УДК 378.126

Акініна Н.Л.

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У 1980 – 1990 РР. ХХ СТ.

В статье рассматривается формирование научно-методического обеспечения высшего педагогического образования в 80-х годах XX столетия на основе университетских учебных планов и учебных планов высших педагогических институтов этого же периода: их позитивные и негативные стороны.

Для з'ясування змісту педагогічної освіти та формування науково-методичного забезпечення вищої педагогічної освіти у 1980-1990 рр. ХХ ст. проаналізуємо навчальні плани педагогічних спеціальностей досліджуваного періоду.

Розглянемо навчальні плани університетської освіти та навчальні плани спеціалізованої педагогічної освіти за спеціальностями: математика, історія, хімія, географія та ін. Обов'язковими для всіх навчальних планів вважалися дисципліни: історія КПРС, марксистсько-ленінська філософія, політична економія, науковий комунізм, радянське право і методика правового виховання. На ці дисципліни всього виділялося 1120 годин, з яких 466 – аудиторних. Дисципліни педагогічного спрямування: педагогіка і методика виховної роботи психологія і методики викладання; виробнича (педагогічна) практика, а також дисципліни спеціалізації, для тих, хто обирає спеціальність педагога – 150 годин з 600 годин. До дисциплін спеціалізації педагога відносились: формування комуністичного світогляду учня; критика сучасних буржуазних педагогічних теорій; вікова фізіологія і гігієна; етика і психологія сімейного життя; профорієнтаційна робота в школі; зміст програм і підручників з дисциплін спеціалізації; технічні засоби навчання і методика їх ефективного використання; методика економічного виховання учнів; основи культури і техніки мовлення; психологія самовиховання; вивчення особистості і учнівського колективу; інтенсифікація навчально-виховного процесу; наукова організація педагогічної праці; організація позакласної виховної роботи. В навчальному плані виділялися наступні види навчальної роботи студентів: основні навчальні дисципліни (від 30 до 35), факультативні дисципліни (від 15 до 35), курсові роботи, дипломні, державні іспити. Співвідношення навчальних планів університетів за складовими підготовки на різних спеціальностях подані в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Розподіл годин у навчальних планах університетів за спеціальностями

Спеціальність	Всього дисциплін	Всього годин	Всього аудиторних	Суспільно-політичних всього	Суспільно-політ. аудит.	Спеціальних всього	Спеціальних аудиторних	Психолого-педагогічні всього	Психолого-педагогічні аудиторних
Математика	49	10803	4330	1762	62	8100	840	941	628
Структура %				16,3 %		75%		8,7 5%	
Географія	44	8568	4181	800	64	4381	852	1100	670
Структура %				9,33 %		78%		12,8%	

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

	Фізика	39	8910	4510	720	54	7700	536	490	420
	Структура %				8,08 %		86%		5,5 %	
	Іноземна мова	26	9993	4466	1172	60	8225	700	596	306
	Структура %				11,7 %		82%		5,96	
	Українська мова та література	37	9179	4002	1120	66	7463	230	596	306
	Структура %				12%		81%		7 %	

Аналіз навчальних планів університетської освіти свідчить, як видно з таблиці 2.2: кількість дисциплін, які вивчалися студентами університетів коливалася від 26 до 49, загальна кількість годин від 8910 до 10803, кількість аудиторних годин від 4002 до 4510; на фахову підготовку у відсотковому відношенні виділялося від 75% до 86 % навчального часу; навчальний час на суспільно-політичні дисципліни розподілявся у таких пропорціях: 16,3% ; 12,2% ; 11,7%; 9,33%; 8,08% – від загальної кількості годин; навчальний час на психолого-педагогічні дисципліни встановлювався у таких пропорціях: 12,8%; 8,75%; 6,5%; 5,96%; 5,5% – від загальної кількості годин.

Проаналізуємо навчальні плани 1989 року [1; 2] педагогічних інститутів спеціальностей: географія і методика виховної роботи, українська мова і методика виховної роботи; хімія та біологія; географія і біологія та інші – їх структуровано за блоками:

– перший блок (однаковий для всіх спеціальностей) – суспільно-політичні дисципліни (всього – 580 годин, з них 480 аудиторних та 100 індивідуальних): обов'язкові – історія КПРС, марксистсько-ленінська філософія, політична економія, науковий комунізм, історія релігії та атеїзму; за вибором факультету – марксистсько-ленінська етика, марксистсько-ленінська естетика, логіка, історія філософії, історія економічних вчень, філософські основи природознавства, актуальні проблеми марксистсько-ленінського вчення;

– другий блок – загальнокультурні дисципліни (680 – 550 – 130 години; 580 – 476 – 104; 540 – 460 – 80): обов'язкові – історія світової та вітчизняної культури, історія Української РСР, практичний курс української мови, практичний курс російської мови, іноземна мова, радянське право, обчислювальна техніка і технічні засоби у навчальному процесі, актуальні проблеми охорони навколишнього середовища, фізичне виховання; за вибором факультету – технічна естетика, основи фотографії, народні художні промисли української РСР та інші;

– третій блок – психолого-педагогічні дисципліни (1860 – 460 – 96; з них педагогічної практики – 1312 год. – 1476 годин): психологія (184 – 160 – 24 год); педагогіка (174 – 150 – 24 год); основи педагогічної майстерності (108 – 80 – 28 год); педагогічна практика (1476 год);

– за вибором факультету (68 – 50 – 18 год): психологія самовиховання, основи психолого-педагогічної діагностики особистості, теорія і практика диференційного навчання, актуальні проблеми зарубіжної школи і педагогіки, система виховної роботи у дитячому будинку і школі інтернаті;

– четвертий блок – спеціальні дисципліни (години в таких пропорціях: 3310 – 2156 – 334; 2544 – 2036 – 344; 2780 – 2166 – 368) відповідно до спеціальності (від 16 до 25 дисциплін з дисциплінами шкільного спрямування): наприклад, обов'язкові дисципліни зі спеціальності географія і біологія – шкільний курс географії та методика її викладання, шкільний курс біології та методика її викладання; зі спеціальності праця і технічна творчість – теорія і методика трудового навчання, організація і методика технічної творчості учнів, профорієнтація і методика профорієнтаційної роботи, технічна творчість учнів зі спеціальності: географія і методика виховної роботи – історія ВЛКСМ і піонерської організації, теорія і методика піонерської та комсомольської роботи, історія міжнародних дитячих і юнацьких організацій, методика виховної роботи. В цей блок за вибором факультету запропоновано до вивчення наступні дисципліни, наприклад, зі спеціальності біологія: методика позакласної роботи з біології, виготовлення наочних посібників з біології; зі спеціальності: українська мова і література та методика виховної роботи: дитяча література, актуальні проблеми виховної роботи, управління дитячим колективом, методика вивчення суспільних об'єднань молоді; зі спеціальності: географія і методика виховної роботи – актуальні проблеми виховної роботи, управління дитячим колективом. Обов'язковою дисципліною для всіх педагогічних спеціальностей була «Основи медичних знань та охорона здоров'я дітей» (198 – 176 – 22 год).

Педагогічна практика у вищих педагогічних навчальних закладах мала таку структуру: неперервна педагогічна – IV; V; VI; VII семестри – всього 8 тижнів (у піонерському таборі у VI семестрі – 4 тижні, у школі у VIII семестрі – 6 тижнів). За час навчання студент виконував 3 курсові роботи (спеціальні дисципліни та психолого-педагогічні). Навчальними планами було передбачено: державні іспити та дипломна робота, якщо студент-випускник писав дипломну роботу, то складав один державний іспит з марксизму-ленінізму; якщо ж складав державні іспити, то такі: марксизм-ленінізм, теорія та практика навчання і виховання та іспит із спеціалізації [318; 319].

Розглянувши структуру та зміст навчальних планів вищих педагогічних навчальних закладів 80-х рр., відзначимо їх позитивні характеристики:

– у педагогічних вузах України всі дисципліни навчальних планів були об'єднані в три цикли: а) суспільні науки (за умови чотирирічного терміну навчання відводилося 454 години, п'ятирічного – 544 години); б) психолого-педагогічні науки: вступ до спеціальності, педагогіка школи, історія педагогіки, психологія, окремі методики, спецсемінари з актуальних проблем дидактики, теорії і методики виховання (460 год.); в) спеціальні, що визначають профіль педагога, на вивчення яких виділялося близько 2000 годин (за навчальним планом 1988 року);

– не зазнала значних змін, затверджена у 1974-1975 н. р. структурно-логічна схема викладання психолого-педагогічних дисциплін: вступ до вчительської спеціальності, вікова фізіологія і шкільна гігієна, педагогіка, історія педагогіки, загальна психологія,

психологія вікова і педагогічна, методика викладання, спецсемінари і спецкурси, технічні засоби навчання та методика їх застосування, педагогічна практика: суспільно-педагогічна, літня в піонерських таборах, навчально-виховна;

- структура навчальної практики, зміст її та кількість годин, відведених на її проведення, давали можливість майбутнім студентам безпосередньо працювати в школі, удосконалюючи власну майстерність;

- введення в навчальний план самостійної роботи студента та контроль за нею мав позитивні результати для розвитку самостійності студентів, можливості самовдосконалення та розвитку (відбувалося це за рахунок впровадження модульно-рейтингової системи);

- поєднання суміжних спеціальностей для оволодіння майбутніми фахівцями різних спеціалізацій (географія і методика виховної роботи, українська мова і методика виховної роботи; хімія та біологія; біологія та сільськогосподарська праця та ін.).

Однак, виявлені і негативні аспекти у формуванні змісту і структури освіти при створенні начальних планів підготовки педагогів:

- навчальні плани систематично змінювалися з метою «поліпшення» підготовки кадрів, що, як зазначає В.К.Майборода, не сприяло істотному їх удосконаленню і підготовці висококваліфікованих спеціалістів. Академік, звертає увагу на суттєві недоліки у навчальних планах 1985 року: «...тижневе навантаження на студента зросло з 36 до 45 годин (аудиторні заняття + обов'язкові факультативні заняття); у навчальних планах зменшено кількість практичної підготовки студентів; на вивчення професійних дисциплін відводилося лише 10% навчального часу студента...» [3, 146-147];

Процес формування особистості вчителя на матеріалах українознавства в 70-х – 80-х роках був майже загальмований. Аналіз навчальних планів та програм 1984-1985 рр. свідчить, що в них майже відсутні дисципліни українознавчого спрямування. Дослідниця Л.А.Медвідь вважає, що відродження національної культури почалося зверху – це, стало поштовхом до створення концепції національної школи [4]. З цього періоду у навчальних планах вищих навчальних закладів з'явилися нові спецкурси: «Етнографія України», «Україна серед слов'янських народів» – вони вперше були прочитані у Київському педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова.

Типовою ознакою всіх планів було те, що на загальноосвітню підготовку відводилася дуже мала кількість годин, тому що більшість годин в навчальних планах відводилась на вивчення суспільно-політичних дисциплін та медичну підготовку. Поза межами цього блоку по суті залишилися культурознавчі, людинознавчі, природознавчі, техніко-технологічні, художні й інші дисципліни так само, як і дисципліни та курси за індивідуальним вибором.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Типовые учебные планы, по которым проводится обучение в вузах Минвуза УССР 1983-1990 гг.* – К.: Институт змісту і методів навчання. – 1996. – С. 7, 15, 21, 25, 29, 41, 65, 69, 73, 79.
2. *Майборода В.К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917–1985 рр.) / [за ред. В.І. Лугового] / В.К. Майборода; – К.: Либідь, 1992. – 196 с.*
3. *Медвідь Л.А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: [навчальний посібник] / Л.А. Медвідь. – К.: Вікар, 2003. – С. 330.*

УДК 159.955

Андрущенко Т. В.

ПОЛІТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: СПРОБА ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ

Стаття розкриває актуальні політико-психологічні проблеми українського общества в системі демократического розвитку. Автор делає попытку их определения и классификации, выделяя три группы проблем: проблемы макроуровня, проблемы среднего уровня, проблемы личностного уровня. Важную роль в формировании личности, ее политико-психологических ориентаций играет школа. Современный учитель должен владеть основами психологии политики, понимать базовые категории и основные проблемы теории общественного развития.

У свій час знаменитий античний філософ Аристотель визначив людину як "політичну істоту" [1]. В принципі, він виявився недалеко від істини. І хоча більш пізні дослідники виявили і обґрунтували природу людини як природну, діяльну, предметну, духовну істоту, її політичне ество (політична свідомість, почуття і воля, політична культура особистості) є коли б не основною характеристикою, коли мова йде про державу, демократію, громадянське суспільство, людину як громадянина і т. ін. зі всіма її загальними та індивідуальними проблемами та суперечностями. І це – закономірно. Політичне життя інтегрує в собі всі суспільно значимі потреби та інтереси, виступає його своєрідним завершенням.

Політичне життя людини і суспільства є сферою динамічною і мінливою. Це обумовлено, з одного боку, змінною природою потреб, інтересів, цінностей людей, об'єднаних державою. З другого боку, його динаміка посилюється під впливом змінних інтересів безпосередніх суб'єктів влади (тих, хто в даний час стоїть біля керма влади, утримує її, бореться за владу з не менш амбітними претендентами), а також під впливом зовнішніх чинників. Враховуючи, що в центрі політичного життя завжди знаходиться людина, можна собі уявити, який комплекс політико-психологічних проблем вона переживає, з якими почуттями і яким настроєм вступає в систему суспільних відносин, як це відображається на її ставленні до іншого і до самого себе й якими наслідками все це позначається на її здоров'ї.

Тоталітарні режими цією проблемою практично не переймалися. Цинічно проголошуючи людину центром суспільно-політичного життя, вони скоріш використовували її як засіб для досягнення власних політичних цілей. Згадаймо політичне гасло доби сталінізму в СРСР про те, що «незамінних людей не буває». Людина поставала тут «гвинтиком» великого державного механізму, який завжди можна замінити в ході виникнення тієї чи іншої політичної потреби. Протистояння системі розцінювалась як